

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ภายใต้บริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชน มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสมการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้รับการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการ การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการ ดำเนินการดังกล่าวฯ ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดขยะเหลือศูนย์ จึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชนโดยเน้นการทำงานแบบมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรมที่จะให้เกิดการคัดแยกขยะที่สามารถนำ กลับมาแปรรูปใช้ซ้ำได้และที่เหลือจึงนำไปสู่การกำจัดที่แหล่งกำจัด

ปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยนับว่าเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็น ปัญหาใกล้ตัว ใกล้ชุมชนที่ไม่สามารถละเลยได้ทั้งในด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัว องค์กรภาครัฐ และ เอกชนที่จะต้องหันหลังเหลียวกับมามองสิ่งที่เหลือจากการบริโภค เพื่อแก้ไขและดำเนินการไม่ให้เกิด วิกฤติมากไปกว่านี้ วิกฤติปัญหาขยะในประเทศไทยนับเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของประเทศและ เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งปัจจุบันได้ ทวีความรุนแรงมากขึ้นจากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของปริมาณขยะมูล ฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ทั้งนี้หากพิจารณาถึงอัตราการเกิดขยะมูลฝอย ของประเทศก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ในปี 2559 พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของประเทศไทย มีจำนวน 27.06 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอยที่ 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรม ควบคุมมลพิษ, 2560) ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะที่เกิดจากชุมชนหรืออาคารบ้านเรือน ปัญหาขยะที่มา จากการทำความสะอาดทางเท้าหรือที่สาธารณะ รวมไปถึงปัญหาขยะจากวัสดุอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี สำหรับประเทศไทย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ มี แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี รวมทั้งปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และ ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน เนื่องจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนมีความใส่ใจในการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง ปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัดจันทบุรีสามารถแสดงได้ตารางที่ 1.1

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (กิโลกรัม/คน/วัน)
2551	23.93	1.03
2552	24.11	1.04
2553	24.22	1.04
2554	25.35	1.08
2555	24.73	1.05
2556	26.77	1.15
2557	26.19	1.11
2558	26.85	1.13
2559	27.06	1.14

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและอัตราขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรีปี 2551-2559
ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ (2560).

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2551 – 2555 ได้จากการคาดการณ์ และข้อมูลปี 2556 - 2559 ได้จากการสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

จังหวัดจันทบุรีได้ถูกจัดอันดับจังหวัดที่มีวิกฤติปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในอันดับที่ 32 โดยมีคะแนนประเมินเท่ากับ 32.60 จาก 100 คะแนน มีจำนวนปริมาณขยะ 201,020.10 ตันต่อปี มีขยะสะสม จำนวน 52,721 ตัน ซึ่งปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เท่ากับ 168,907.40 ตันต่อปี ในส่วนของเทศบาลตำบลพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 6.19 ตันต่อวัน มีปริมาณขยะที่ขนไปกำจัด 3.20 ตันต่อวัน ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 1.00 ตันต่อวัน ปริมาณขยะที่ไม่มีการให้บริการ 1.99 ตันต่อวัน และมีปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง 3.20 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) ซึ่งสถานการณ์ขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลาในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของทุกชุมชนมีความจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน การเพิ่มขึ้นของประชากรและการดำรงชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมเป็นสาเหตุทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการวางแผนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากทุกคนในสังคมชุมชนที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหามูลฝอยแล้ว หน่วยงานภาครัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยด้วยทั้งในด้านการจัดเก็บและการนำไปกำจัดซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำในทางตรง ส่วนทางอ้อมรัฐและท้องถิ่นก็ต้องรณรงค์ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเองให้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชนล้วนเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของประชาชนในการบริโภคตามค่านิยมและความฟุ่มเฟือยตามกระแสทุนนิยม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ขยะมูลฝอยในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ชาวบ้านไม่ต้องการและนำมาทิ้ง เพื่อที่จะให้รถเก็บขยะของเทศบาลนำไปกำจัด

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์และการกำจัดขั้นสุดท้าย

การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้ หมายถึง ความคิดและการเข้าใจในข้อเท็จจริงของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ที่อาจจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้และสามารถมีทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้ตอบแบบสอบถามในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตนเองตั้งแต่ การคัดแยกขยะ การเก็บรวบรวมขยะ การเก็บขนขยะ การกำจัดขยะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับเทศบาลตำบลพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี